

IN DE SERIES:
OPERA
65 JAAR

ntr: 65
Zaterdag
Matinee
grenzeloos nieuwsgierig

13 SEPTEMBER 2025 | 14.00-16.25 UUR

Nieuwe blik op Donizetti: **Dalinda**

Radio Filharmonisch Orkest

Groot Omroepkoor

Andrea Sanguineti dirigent

Ines Kaun koordirigent

Franco Vassallo bariton (Acmet)

Lidia Fridman sopraan (Dalinda)

Jose Simerilla Romero tenor (Ildemaro)

Simone McIntosh mezzosopraan (Ugo d'Asti)

Lucas van Lierop tenor (Garniero)

Giuseppe De Luca bas (Ubaldo)

Frederik Bergman bas (Ridolfo)

Antonio Mandrillo tenor (Guglielmo)

Jasper Leever bas (Corboga)

Mark Omvlee tenor (Elmelik)

Gaetano Donizetti 1797-1848

Dalinda (Nederlandse première)

Dramma in tre atti

(oorspronkelijk: Lucrezia Borgia, melodramma in un prologo e due atti, première: Napels, Teatro di San Carlo, 1838)

libretto: Felice Romani

première: Berlijn, Konzerthaus, 14 mei 2023

pauze na het eerste bedrijf

69

In de Spiegel:

toelichting

Laura Roling

Spiegelzaal

13.25-13.50 u

Nieuwe blik op Donizetti: **Dalinda**

Op 14 mei 2023 vond in het Konzerthaus in Berlijn de concertante wereldpremière plaats van de opera *Dalinda* van Gaetano Donizetti (1797-1848). Ja, het kan nog. Zelfs na bijna twee eeuwen kan een werk van een bekende componist ontdekt en voor het eerst uitgevoerd worden.

Anderhalf jaar later, in september 2024, vond vervolgens de scenische première plaats bij het operagezelschap van de Universiteit van Kaapstad. De dramatische coloratuursopraan Molly Dzangare uit Zimbabwe vertolkte daar de titelrol Dalinda. Dat vond ze spannend, maar ook stressvol en een beetje intimiderend: 'Mensen zullen zich afvragen: wie zong het als eerste? Heeft zij recht gedaan aan de rol? Die vereist prachtige legato-zang, maar ook snelle loopjes en vocale zwier, én dramatische intensiteit.'

Dat zij gestrest en geïntimideerd was verbaast niet, want *Dalinda* is een latere versie van Donizetti's *Lucrezia Borgia*, en die kennen wij vooral met Callas (alleen aria's), Sutherland, Caballé of Gruberová in de titelrol.

Lucrezia Borgia in camouflage

Donizetti was in de jaren dertig van de negentiende eeuw huiscomponist van het Teatro di San Carlo in Napels. Daar wilde hij in 1834 zijn *Lucrezia Borgia*, een van zijn Milanese successen, uitvoeren. Het werk had een jaar eerder zijn wereldpremière beleefd aan La Scala. Het was gebaseerd op het gelijknamige toneelstuk van Victor Hugo, eveneens uit 1833. Samen met *Le roi s'amuse*, waarop Verdi later *Rigoletto* zou baseren, vormde het een theatraal tweeluik over ernstig machtsmisbruik van adellijke heersers – een niet mis te verstane politieke kritiek van Hugo op de Europese machthebbers. Over de historische Borgia-familie deed weinig goeds de ronde. Lucrezia's vader was kardinaal Rodrigo Borgia, die in 1492 paus Alexander VI zou worden en weinig gène kende over zijn schare kinderen.

Hoe slecht de Borgia's echt zijn geweest is een kwestie van interpretatie. Van het beeld dat Lucrezia gifmengster, intrigante, moordnares en incestpleger was, zijn de historici inmiddels min-

der overtuigd geraakt. Sommigen spreken van *fake news* en *bad press*. Desalniettemin kleven deze vooroordelen nog steeds aan haar, en zij doen eveneens hun werk in de opera *Lucrezia Borgia*.

Voor de Napolitaanse censuur, die werkte in dienst van de conservatieve monarchie van het huis Bourbon-Sicilië, was de opera te gevaarlijk. Vier jaar lang afzwakken, aanpassen en veranderen volgden. Er kwamen varianten onder de titels *La cena della vendetta*, *Elisa Fosco*, *Adelinda* en tot slot *Dalinda*.

Ergens moeten intendant Domenico Barbaja en de componist ervan overtuigd zijn geraakt dat het met de laatste versie toch nog zou lukken. De plaats van handeling was verschoven naar het Midden-Oosten en de twaalfde eeuw. Waarschijnlijk was hun motivatie: zo ver mogelijk van Italië vandaan en zo ver mogelijk in de tijd terug. Dus begon Donizetti volop met het aanpassen van libretto

en muziek, en met het componeren van nieuwe onderdelen. Maar de censuur bleef onverbidde-lijk. Sterker nog: hoe meer de componist aanpaste, hoe meer men de pogingen de moreel verwerpelijke opera toch uitgevoerd te krijgen als bedrog zag. Het belangrijkste argument van de afwijzing was het feit dat in het verhaal een machthebber vijf aristocraten vergiftigt. Onacceptabel voor Napels en lichtelijk bizar voor ons, die wel straffere zaken in negentiende-eeuwse libretti zijn tegengekomen. Toen Donizetti uiteindelijk vol ongenoegen in 1838 naar Parijs vertrok, verdween *Dalinda* in de la der vergetelheid, al zou hij delen ervan meenemen naar Frankrijk.

Musicoloog Eleonora Di Cintio vond in 2019 in het archief van de conservatorium-bibliotheek San Pietro a Majella in Napels een afwijkend partituurmanuscript van *Lucrezia Borgia* en vervolgens twee libretti met de titel *Dalinda*, die verwant waren met die partituur. De muziekwereld wist van het bestaan van deze versie en van andere varianten van de opera, maar niemand had er ooit iets van teruggevonden. Bovendien vond zij niet veel later in bibliotheken in Bergamo en Parijs vijf fragmenten van deze nieuwe versie van *Lucrezia Borgia*. Op basis daarvan kon zij *Dalinda* reconstrue-

Vier jaar lang afzwakken, aanpassen en veranderen. Donizetti moet gedacht hebben: nu komt het goed. Maar de censuur bleef onverbiddelijk.

ren – de opera zoals Donizetti die zich in 1838 in Napels had voorgesteld. De aard van de bewerking van de componist noemt Di Cintio een 'camuffamento', oftewel een camouflage van de eerdere opera in de vorm van een nieuwe.

Historisch materiaal

De oorspronkelijke librettist van *Lucrezia Borgia* was Felice Romani. Veel van zijn oorspronkelijke teksten zijn in de nieuwe versie bewaard gebleven. Maar voor de geografische en historische aanpassing van het werk heeft Donizetti hoogstwaarschijnlijk intensief samengewerkt met de Napolitaanse historicus Vincenzo De Ritis, die zich verdiepte in de geschiedenis van de kruistochten en de ismailitische sekte van de assassijnen.

Lucrezia Borgia speelt op twee verschillende locaties: Venetië en Ferrara tijdens de renaissance. *Dalinda* speelt in Emessa (Homs) in Syrië en in Alamut in het huidige Iran, tijdens de Derde Kruistocht, die van 1189 tot 1192 plaatsvond. Dalinda is in de opera de dochter van de historische Hassan-i Sabbah, de Oude Man van de Bergen (circa 1050-1124). Deze ismailitische religieuze sjeik leidde in zijn burcht Alamut jongeren op tot zelfmoordcommando's. Volgens de legende deed hij dat door ze te drogeren met hasj, om ze vervolgens te laten geloven dat ze na hun misdaden in het paradijs zouden komen. Deze assassijnen leverden ons de Europese woorden assassino en assassin in het Italiaans, Frans en Engels op, én – speciaal voor de Nederlanders – het woord hasj.

Net als *Lucrezia* heeft *Dalinda* een complex en paradoxaal karakter. Haar voortdurende laveren tussen liefde voor haar verloren zoon en haar haat voor haar vermeende vijanden is in de nieuwe opera gehandhaafd. In de eerste versie wordt haar woede groter als nota bene haar verloren zoon de familienaam Borgia verandert in Orgia. In *Dalinda* gebeurt dat door het aftrekken van haar sluier op een openbaar feest. Identiteiten lopen hier volop door elkaar: Arabisch en Iraans, katholiek en islamitisch, een christelijk, waarschijnlijk Armeens verleden van Dalinda, en een zoon, Ildemaro, die weliswaar een Frankische ridder is, maar niet weet waar hij eigenlijk vandaan komt. Zijn late hereniging met zijn verloren moeder kan daardoor nauwelijks anders dan tragisch aflopen.

'Waar Dalinda is, daar is de dood'

De muziek van *Dalinda* is voor het overgrote deel identiek aan *Lucrezia Borgia*. Ook hier begint de ouverture met mysterieuze pauken. Daarna worden fagotten, hoorns, hobo's, fluiten en klarinetten toegevoegd. De later inzettende strijkinstrumenten spelen eerst pizzicato om dan met onheilspellende uithalen de tragiek van het verhaal aan te kondigen. Aansluitend speelt een vrolijke banda de dansmuziek op het feest in Emessa. Centraal in de eerste scènes staat ridder Ugo, een wapenbroeder van het centrale personage Ildemaro. Ugo wordt vertolkt door een mezzosopraan en is daarmee een Hosenrolle. De boodschap in zijn/haar openingsaria is duidelijk: 'Waar Dalinda is, daar is de dood.'

Dalinda verschijnt met de beroemde aria 'Com'è bello' (Wat is hij mooi), waarin zij haar verloren gewaande zoon Ildemaro herkent. Deze aria is geschreven in de stijl van een romanza, een zachtwiegende, melancholische reflectie. De harpbegeleiding wordt ondersteund door pizzicato-strijkers en de zangstem krijgt een atmosferisch fundament van de houtblazers. Ildemaro, een spinto-tenor die lyrische cantilenes en dramatische passages met heroïsche topnoten moet zingen, antwoordt haar met een larghetto in een walsachtige zes-achtste maat, 'Di pescatore ignobile' (Van onaanzienlijke vissers...). Daarna vinden zij elkaar vocaal en emotioneel in een duet. Dit eerste bedrijf eindigt met een ensemble van de kruisridders en Ildemaro, waarbij Dalinda lange vocale lijnen over de beschuldigingen van de ridders heen zingt.

Donizetti's aria's zijn vaak opgebouwd uit twee delen, typisch voor de periode van het belcanto: eerst een inleidende aria en vervolgens een cabaletta, een sneller, virtuozer en emotioneel geladen slotdeel. Een mooi voorbeeld daarvan is de aria van de basbariton Acmet aan het begin van het tweede bedrijf. Hij heeft het plan bedacht om alle kruisridders die hem bezoeken te vergiftigen, omdat ze eerder zijn vrouw Dalinda beledigd hebben. Het eerste deel, 'Ite, la mia vendetta è medita e pronta' (Ga, mijn wraak is voorbereid om uitgevoerd te worden) is inderdaad een krachtig

Gaetano Donizetti, door Giuseppe Rillosi, 1848

Synopsis

gezongen wraakactie. Na een onderbreking van een solist en het koor hervat Acmet zijn betoog eerst in een recitatief om zich vervolgens volop in de cabaletta 'Qualunque sia l'evento' (Wat er ook gebeuren zal) te storten. De emoties lopen zo hoog op dat hij dit deel twee keer zingt.

Het hoogtepunt van het tweede bedrijf is de felle discussie tussen Dalinda en haar echtgenoot Acmet over het al dan niet straffen van Ildemaro. Hun duet loopt over in een emotioneel geladen trio met Ildemaro. Het daaropvolgende duet tussen Dalinda en haar zoon Ildemaro, nadat Acmet hem heeft laten vergiftigen en zij hem snel het tegengif moet geven, werkt na de voorafgaande muzikale delen eigenlijk als een gezamenlijke cabaletta.

Het derde bedrijf, waarvoor Donizetti de muziek het meest intensief heeft aangepast, opent met een grote aria van Ildemaro, 'Deh, gran Dio!' (O grote God). Dit nummer draagt de aanduiding *largo*, dat wil zeggen: met een ietwat breed, langzaam en gedragen tempo. Zijn latente twijfels aan de mysterieuze Dalinda – Wie is zij eigenlijk? Kan ik haar nu wel of niet vertrouwen? Mag ik wel verliefd op haar worden? – klinken hier duidelijk door. In zijn iets latere cabaletta 'Torniam ancora' (Laten we teruggaan) is Ildemaro zo blij dat hij zijn moeder hier heeft teruggevonden, dat hij liever in Alamut met haar sterft dan te vertrekken.

Het tragische noodlot is onontkoombaar. Ildemaro wordt opnieuw vergiftigd en zal sterven. Een verscheurde Dalinda zingt de aria 'M'odi, m'odi' (Je haat me, je haat me). Haar afsluitende cabaletta 'Era desso il figlio mio' (Hij was mijn zoon) werd door Donizetti in *Lucrezia Borgia* toegevoegd op aandringen van de beroemde sopraan Henriette Méric-Lalande, die de rol van Lucrezia creëerde. Het is een van de meest veeleisende aria's in het operarepertoire, met trillers en coloraturen die extreme vocale behendigheid vereisen. Donizetti schrapte de aria later omdat hij vond dat het de emotionele geloofwaardigheid van het slot schaadde. In *Dalinda* wordt de aria gezongen, maar zonder de nog virtuoze herhaling ervan. Misschien een mooi compromis.

Willem Bruls

Noot: De term Saraceen, hier gebruikt door librettist De Ritis en componist Donizetti, wordt nu als problematisch beschouwd vanwege de historische beladenheid met negatieve stereotypen en de-humanisering. Deze Europese term diende oorspronkelijk om moslims te generaliseren, te beledigen en tot vijand te verklaren. Vanwege historische correctheid is de term in de synopsis toch gehandhaafd.

Het verhaal speelt in de tuinen van Emessa (het huidige Homs) in Syrië en op de burcht Alamut (bij Qazvin) in Perzië (Iran) tijdens de Derde Kruistocht (1189-1192).

Vooraf

De Franken proberen het door de islamitische heerser Saladin geregeerde Jeruzalem te veroveren. Maar eerder stuitten zij al op felle tegenstand van de Saracenen in Syrië. In de Noord-Syrische stad Emessa hebben de strijdende partijen na drie jaar oorlog een wapenstilstand gesloten, die uitbundig samen wordt gevierd.

De mysterieuze Dalinda is de dochter van de zogenaamde Oude Man uit de Bergen, waarmee de grondlegger van de ismailitische sekte in Alamut wordt aangeduid. Dalinda is getrouwd met Acmet, de huidige spirituele heerser van de ismailieten, die vanuit Alamut met

haar het feest in Emessa bijwoont. Zij zou ooit familieleden van de Frankische ridders hebben laten vermoorden.

Eerste bedrijf

Eerste scène

In de tuinen van Emessa vindt een groot feest plaats naar aanleiding van de wapenstilstand tussen de Franken en de Saracenen. Aanwezig zijn de Frankische kruisridders Ubaldo, Ugo, Garniero, Ridolfo en Guglielmo, samen met de ridder Ildemaro. Eveneens aanwezig zijn Syriërs, Hebreeërs en Armeniërs.

Corboga, een lijfwacht van de Perzische leider Acmet, brengt het gesprek op Dalinda, die door de ridders gehaat wordt. Ridder Ugo, Ildemaro's wapenbroeder, vertelt over een droom die hij had, waarin een geestverschijning hem waarschuwde voor Dalinda. Ildemaro gelooft niet in deze spookverhalen. Hij wil uitrusten en valt in slaap. De andere ridders nemen volop deel aan het feest.

Tweede scène

De volgens islamitische traditie gesluierde Dalinda, maar gekleed in een christelijk-Armeens gewaad, ontdekt Ildemaro, haar zoon uit een eerdere verhouding met een christelijke man. Ze observeert de slapende ridder en wordt daarbij door haar echtgenoot Acmet en diens rechterhand, de lijfwacht Elemlik, in de gaten gehouden. Zij vermoeden dat Ildemaro een geheime minnaar van Dalinda is.

Als Ildemaro wakker wordt, voelt hij zich meteen tot Dalinda aangetrokken. Maar hij lijkt onbewust te beseffen dat zijn liefdesgevoelens door andere, nog onbekende emoties vertroebeld worden. Hij vertelt Dalinda dat hij zijn moeder nooit heeft gekend. Hij zou de zoon van een visser uit het Libanese Tripoli zijn. Daar werd hem door een onbekende ridder ooit een brief van zijn vermeende moeder overhandigd. Hij toont de brief, die hij altijd op zijn hart heeft gedragen, aan Dalinda. Die raakt diep ontroerd en zij vertelt hem dat hij moet blijven hopen dat hij zijn moeder ooit daadwerkelijk zal kunnen ontmoeten. Ildemaro's vrienden zien hem samen met de zo gehate Dalinda, die ze meteen herkennen. Ze trekken de sluier van haar gezicht en vertellen haar dat zij de nakomelingen zijn van de door haar vermoorde familieleden.

Tweede bedrijf

Derde scène

In de grote zaal van de burcht Alamut in Perzië ontvangen Acmet en Elmelik de Frankische ridders met de als Frankische troubadour verklede Corboga. Acmet begroet iedereen hoffelijk en biedt de gasten een groots driedaags feest aan om de vrede te vieren.

Vierde scène

In het geheim draagt Acmet zijn lijfwacht Elmelik echter op een zilveren kan met wijn en een gouden kan met

vergiftigde wijn voor te bereiden. Hij is van plan zich te wreken op de ridders die de sluier van zijn vrouw Dalinda hebben afgetrokken. Als een perfecte gastheer zal Acmet zich tevredenstellen met de zilveren kan, terwijl hij de gouden aan zijn gasten zal aanbieden. Ildemaro, van wie Acmet vermoedt dat hij de geheime minnaar van zijn vrouw is, zal als eerste moeten sterven. Elmelik gaat het plan uitvoeren.

Vijfde scène

Acmet heeft Ildemaro gevangen laten nemen. Dalinda wil dat de mannen die haar onteerden worden terechtgesteld, maar zij beseft niet dat Ildemaro een van hen is. Als die wordt binnengeleid, schrikt ze, en verandert van gedachten. Alleen hem zou ze willen vergeven; ze vraagt Acmet hem in leven te laten. Maar Ildemaro bekent juist schuld om zijn vrienden te redden. Acmet beroept zich nu op de eed om haar te wreken. Ironisch vertelt hij haar dat niemand haar ongestraft mag beledigen. Dan kan Acmet zijn emoties niet langer bedwingen en verwijt hij Dalinda dat zij van Ildemaro houdt. Als zij hem vervolgens verzekert dat hij zich vergist, waarschuwt hij haar niet nog meer te liegen. Dan beroept zij zich op de macht van haar vader, maar Acmet laat dat dreigement onberoerd. Hij ziet zichzelf als de ultieme heerser.

Tevergeefs doet Dalinda nog een beroep op zijn genade. Als ultieme wraak

dwingt Acmet haar zelf te kiezen hoe Ildemaro moet sterven: door het zwaard of door vergiftiging. Ze kiest voor vergiftiging, in de veronderstelling dat zij zo meer gelegenheid zal hebben om hem nog te redden met een tegengif.

De lijfwachten leiden Ildemaro nu binnen. Hij vertelt Acmet onverwacht dat hij diens vader ooit in een oorlog met de Turken op het slagveld heeft gered. Daarop biedt Acmet aan op hun vriendschap te drinken en vraagt Dalinda hem de vergiftigde wijn te serveren. Hij drinkt.

Acmet vertrekt om zijn vrouw en de vergiftigde Ildemaro alleen te laten. Dalinda biedt hem meteen een tegengif aan. Omdat die de werking van het gif nog niet bemerkt, verdenkt hij nu Dalinda ervan hem te willen vergiftigen. Uiteindelijk gelooft hij haar en drinkt hij het tegengif. Ildemaro kan vluchten en blijft zo uit handen van de gealarmeerde Acmet en Elmelik.

Derde bedrijf

Zesde scène

In de labyrinthische tuinen van Alamut realiseert Ildemaro zich dat de burcht van Acmet en Dalinda een web vol intriges herbergt. Hij herinnert zich eveneens de profetische woorden van Ugo, die ooit droomde over een moorddadige Dalinda. Hoewel zij voorkomend en aardig voor hem is, vraagt hij zich af of

zij dat ook voor zijn vrienden zou zijn. De eventuele liefdesgevoelens die hij ooit voor haar koesterde heeft hij weggedrukt, maar nog steeds voelt hij onbewust dat hij een sterke band met haar heeft. In een gebed prijst hij zijn vrienden en zijn moeder, al wordt hij geplaagd door onheilspellende gedachten.

Dalinda's lijfwacht Corboga, die hem al in de tuin begeleidde, geeft hem een brief, en Ildemaro herkent het handschrift van zijn moeder. Zij raadt hem dringend aan de burcht te verlaten. Hij twijfelt over wat hij moet doen, maar zijn drang om zijn verloren moeder te vinden overwint en hij blijft op de burcht.

Zevende scène

De Saracenen en de Frankische ridders feesten samen in de burcht. Ildemaro, die niet is vertrokken en zelfs het feest bijwoont, treft na lange tijd zijn vriend Ugo weer. Ildemaro vraagt zijn vriend zijn moeder te zoeken, die volgens hem ergens in de burcht tegen haar wil moet zijn opgesloten. De Saracenen verlaten ongemerkt het feest.

In de verte luidt een doodsklok, een teken van onheil. Als de ridders naar hun wapens grijpen is het al te laat en zijn ze omsingeld door de Saraceense soldaten. Dalinda verschijnt en herinnert de mannen aan de vernedering in Emessa. Nu wil zij wraak nemen. De vijf mannen, Ugo, Ubaldo, Garniero, Ridolfo en Gug-

lielmo, krijgen vijf gifbekers aangereikt. Dan neemt Ildemaro plotseling het woord en zegt dat vijf bekers niet genoeg zijn. Hij wil samen met zijn vrienden sterven en drinkt het gif eveneens. Dan laat Dalinda de vijf mannen door de lijfwachten verwijderen en blijft zij alleen achter met Ildemaro.

Achtste scène

Dalinda vraagt hem waarom hij niet is vertrokken. Nu is hij opnieuw vergiftigd, al heeft hij nog een beetje van het eerdere tegengif. Omdat dat te weinig voor hem en al zijn vrienden zal zijn weigert hij het te drinken. Allen zullen volgens hem sterven, inclusief Dalinda, die

hij met een mes bedreigt. Dan vertelt ze hem wie ze werkelijk is: zijn moeder. Ze is alsnog bereid zelf te sterven, maar smeekt haar zoon toch het tegengif te drinken, wat hij weigert. Ildemaro sterft.

Als ook Acmet arriveert richt Dalinda haar woede op hem. Ze verwijt hem dat hij verantwoordelijk is voor de dood van haar zoon. Maar ze beseft dat de aanwezigheid van een eerdere christelijke zoon haar reputatie volledig zou hebben vernietigd. Allen eisen nu ook haar dood.

Willem Bruls

Uitvoerenden

Andrea Sanguineti | dirigent

- Duits-Italiaan, *music director* van Essener Philharmoniker en Aalto Musiktheater (Essen)
- leidde daar producties als *Parsifal*, *Tosca*, *Aida* en *La forza del destino*
- wordt ook gevraagd door de operahuizen van Zürich, Keulen, Leipzig, Straatsburg, Nice en Genève, de Deutsche Oper Berlin, het Savonlinna Festival en verschillende symfonieorkesten

Ines Kaun | koordirigent

- in Berlijn geboren
- studeerde koor- en orkestdirectie in Weimar en Stockholm
- werd vanaf 2021 koorleider bij Staatstheater Darmstadt, is sinds 2023 dirigent van het Zweeds Radiokoor
- werkt ook samen met Rundfunkchor Berlin

Franco Vassallo | Acmet

- bariton, Italiaan
- specialiseerde zich in belcanto en Verdi
- zong o.a. Scarpia (*Tosca*) Staatsoper Hamburg, Barnaba (Ponchielli *La Gioconda*) Munt Brussel, Don Carlo (*La forza del destino*) Theater Bonn
- werkte samen met dirigenten als Riccardo Chailly, Daniele Gatti, Valery Gergiev, James Levine, Marcello Viotti en Michele Mariotti.
- **EERDER IN DE MATINEE** Puccini *Manon Lescaut* (Lescaut, 2004). Verdi *Nabucco* (titelrol, 2019), Giordano *Fedora* (De Siriex, 2021), Bellini *Il pirata* (Ernesto, 2023)

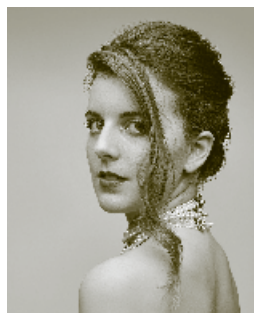

Lidia Fridman | Dalinda

- uit Rusland afkomstige sopraan
- zong Verdi- en Puccinirollen, titelrol in Strauss' *Salome* (Florence), maar afgelopen jaar ook veel Donizetti
- titelrollen *Lucrezia Borgia* (Teatro dell'Opera di Roma), *Anna Bolena* (La Fenice), *Norma* (Wiener Staatsoper)
- in de agenda: Marie *Wozzeck* (La Fenice)
- legde Donizetti's *L'Ange de Nisida* en *Dalinda* op cd vast

Jose Simerilla Romero | Ildemaro

- Argentijns-Spaans-Amerikaanse tenor
- zingt dit seizoen rollen als Alfredo (*La traviata*) Theater Basel, Komische Oper Berlin en Bregenzer Festspiele, Rodolfo (*La bohème*) Semperoper Dresden
- eerdere rollen: Faust (Boito's *Mefistofele*) Semperoper, Ismaele (*Nabucco*) Deutsche Oper Berlin en Alfredo (*La traviata*) English National Opera

Simone McIntosh | Ugo d'Asti

- Zwitsers-Canadese mezzosopraan
- debuteert dit seizoen bij Hamburgische Staatsoper (Dorabella *Così fan tutte*) en Teatro Real Madrid (Hermia in Britten's *A midsummer night's dream*).
- trad eerder op bij Staatstheater Hannover, Deutsche Oper am Rhein en Opernhaus Zürich
- zingt als recitalist Messiaen, Berg, Schönberg, Strauss, Poulenc

Lucas van Lierop | Garniero

- zingt dit seizoen Spoletta *Tosca* (De Nationale Opera)
- debuteert bij Bayerische Staatsoper als Brighella (*Ariadne auf Naxos*) en Nazarener (*Salome*)
- eerder bij DNO: Monostatos (*Die Zauberflöte*), Pong (*Turandot*), Bob Boles (*Peter Grimes*) en Man Ray (Willem Jeths' *Ritratto*)
- werkte samen met dirigenten als Christian Thielemann, Kent Nagano, Kirill Petrenko en Markus Stenz
- **EERDER IN DE MATINEE** o.a. Schreker *Die Gezeichneten* (Ein Jüngling, 2019). Abrahamsen *The Snow Queen* (Prince, 2022)

Giuseppe De Luca | Ubaldo

- debuteerde in 2022 bij het Donizetti-Festival (Bergamo) als Don Meschino in *Chiara e Serafina*, en in 2024 bij het Rossini Opera Festival (Pesaro) als Don Profondo in *Il viaggio a Reims*
- zingt inmiddels ook Puccini-rollen
- werkte samen met dirigenten als Massimo Zanetti, Giovanni di Stefano, Andrea Sanguineti, Evelino Pidò en Riccardo Chailly

Frederik Bergman | Ridolfo

- zingt dit seizoen bij De Nationale Opera König Pygmalion (*Operetta Land*), eerder: Frank (*Die Fledermaus*), Montecarlo (*Rigoletto*), Tigiri (*How Anansi fereed the stories of the world*), Zuniga (*Carmen*), Achilla (*Giulio Cesare*), Masetto (*Don Giovanni*), Mr. Pilkinton (*Animal Farm*).
- **EERDER IN DE MATINEE** Janáček *Jenůfa* (Stárek, 2021), Giordano *Fedora* (Rouvel, 2021), Adams *The death of Klinghoffer* (The First Officer, 2023), Chin *Alice in Wonderland* (2024), Jansen/Nasr *De fundamente* (2024), Janáček *Uit een dodenhuis* (Čekunov, 2025)

Antonio Mandrillo | Guglielmo

- Italiaanse tenor
- zong Ferrando *Die Zauberflöte* (o.l.v. Diego Fasolis operahuis Muscat) en daarna in verschillende Italiaanse theaters
- was Paolino in Cimarosa's *Il matrimonio segreto*, Ernesto in *Don Pasquale*, Wilhelm in *Der junge Lord* van Henze in Teatro del Maggio Musicale Fiorentino onder Markus Stenz

Jasper Leever | Corboga

- Nederlandse bas-bariton, Dutch National Opera Academy, masterclasses bij Ben Heppner, Sir Thomas Allen, Pietro Spagnoli, Thomas Hampson, Sir Willard White
- Sinds 2018 solist bij Staatsoper Stuttgart, rollen in *Der rote Wal* (Vivan & Ketan Bhatti) en Schwabs *Der Räuber Hotzenplotz*, Ping (*Turandot*) en Alidoro (*La Cenerentola*)
- **EERDER IN DE MATINEE** Verdi *Nabucco* (Il gran sacerdote 2019), *Mascagni Il piccolo Marat* (La spia, 2020), Giordano *Fedora* (Gretch, 2021), Bellini *Il pirata* (Goffredo, 2023)

Mark Omvlee | Elmelik

- debuteerde in 2006 bij Opera Zuid (Stravinsky's *Mavra*, titelrol)
- Mime *Das Rheingold op de Rijn* (2013) en rollen van Rossini, Poulenc, Strauss, Enescu en Dvořák bij De Nationale Opera
- hoofdrol (Jack) in *Brokeback Mountain* van Charles Wuorinen in Aken en Salzburg
- Rihms *Deus Passus* in het AVROTROS Vrijdagconcert
- **EERDER IN DE MATINEE** Stravinsky *De nachtegaal* (Japanse gezant, 2015), Verdi *I due Foscari* (Officier 2016), Bellini *Il pirata* (Itulbo, 2023)

Radio Filharmonisch Orkest

- opgericht in 1945 door Albert van Raalte
- treedt vooral op in de omroepseries NTR ZaterdagMatinee en AVROTROS Vrijdagconcert
- chef-dirigent sinds 2019: Karina Canellakis
- haar voorgangers o.a. Paul van Kempen, Bernard Haitink, Jean Fournet, Hans Vonk, Edo de Waart, Jaap van Zweden en Markus Stenz
- vaste gastdirigent sinds 2023: Stéphane Denève

radiofilharmonischorkest.nl

Groot Omroepkoor

- zingt koorpartijen in opera's, oratoria en cantates in de concertseries van de Nederlandse Publieke Omroep, en a cappella
- werkt samen met het Radio Filharmonisch Orkest en Koninklijk Concertgebouworkest.
- eerste officiële chef-dirigent Kenneth Montgomery
- chef-dirigent sinds 2020: Benjamin Goodson
- opgericht in 1945

grootomroepkoor.nl

Volgende concerten

20 SEPTEMBER 2025, 14.15 uur

De Hohe Messe Bachs eigen 'Best of' playlist

Freiburger Barockorchester

Vox Luminis

Lionel Meunier leiding

Erika Tandiono sopraan

Sophia Faltas sopraan

Victoria Cassano alt

William Shelton tenor

Sebastian Myrus bas

Felix Schwandtke bas

Bach Hohe Messe

**Vox Luminis en het Freiburger Barock-
orchester laten horen wat Bach vermocht.
Wie rijkt hoger dan de 'Hohe Messe'?**

27 SEPTEMBER 2025, 14.15 uur

Dodeneiland en een tragedie in Florence

Radio Filharmonisch Orkest

Karina Canellakis dirigent

Attilio Glaser tenor (Guido Bardi)

Nina van Essen sopraan (Bianca)

Josef Wagner bariton (Simone)

Brahms Tragische ouverture

Rachmaninov Dodeneiland

Zemlinsky Eine florentinische Tragödie

**Karina Canellakis en het Radio Filhar-
monisch orkest brengen een 'tragisch'
programma met als hoogtepunt *Eine
florentinische Tragödie*, een zelden uitge-
voerde eenakter van Zemlinsky.**

Colofon

UITGAVE NTR Klassiek

TEKST, REDACTIE, OPMAAK

Onno Schoonderwoerd

FOTOGRAFIE Domenico Gargarella, Yuri
van der Meer, Rowin Prins, Seraphlia,
Volker Wiciok

ART DIRECTION Norbert Croonenberg

DRUK Ten Herkel Grafisch Compleet

© 2025 NTR ZaterdagMatinee, Hilversum

Programmering en productie

NTR ZaterdagMatinee

ARTISTIEK PROGRAMMEUR Frank Veenstra

CASTING CONSULTANT Christian Carlstedt

PRESENTATIE NTR ZATERDAGMATINEE, NPO

KLASSIEK Hans Haffmans

PRODUCTIE Dominique Slegers, Anita Wijnen

STAGE MANAGER Ruth Becker

REPETITOR Evert-Jan de Groot

BOVENTITELING Jurjen Stekelenburg

MARKETING & COMMUNICATIE Jorieke de

Fretes, Renske Homans, Mary Fan

Zandkamp

RADIOREDACTIE Myrthe van Dijk

HOOFDREDACTIE NTR KLASSIEK Makira Mual

EINDREDACTIE NTR KLASSIEK Jane van Laar

FINANCIËLE ADMINISTRATIE NTR & Stichting

Omroep Muziek